

Nr 3 2013

Åarjelsaemien gærhcoeplaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkoblád

Trygga och heliga rum behövs

FOTO: URBAN ENGVALL

Kyrkan behöver erbjuda trygga och heliga rum där människor vågar berätta och kan få sin historia känd och erkänd. Det sa Michael Lapsley vid samiska kyrkodagarna.

Ett viktigt seminarieblock vid kyrkodagarna handlade om försoningsprocesserna mellan samerna och kyrkan respektive samerna och ”storsamhället”.

Här var det den kände anglikanske prästen Michael Lapsley som, tillsammans med Rolf Steffensen och Ingar N. Kuoljok, båda med erfarenhet av praktiskt försoningsarbete i norska samiska sammanhang, stod för inspirationen.

– Alla människor har en historia att berätta, och varje berättelse behöver någon som lyssnar, sa Michael Lapsley som är ledare för *Institute for healing of memories* i Kapstaden.

Efter att allt mer ha engagerat sig mot apartheid, bland annat anslutit sig till ANC, blev han först utvisad och fick senare en brevbomb som sprängde bort båda händerna.

FASTNAT I OFFERROLL

I det föröddda Sydafrika mötte han många människor vilkas

historia varken blivit känd eller erkänd och som därför fastnat i sin offerroll. Där föddes idén om helande av minnen.

Hans erfarenheter från sitt eget liv och från sitt arbete i försoningens tjänst, visar hur människor kan gå från offeridentitet till ett befriat och skapande liv (”from victim to victor”). Starten på den resan är ett berättande där känslorna får vara med, att bli lyssnad på, att värderas som en jämlik, att få sin historia inte bara känd utan också erkänd.

– För att det här berättandet ska kunna äga rum, behövs trygga och heliga rum (”safe and sacred spaces”), där historier blir lyssnade till och där det finns utrymme att ändra riktning. Att erbjuda sådana är en av kyrkans uppgifter, sa han.

Han har vid sina flertaliga möten med samer förstått hur mycket lidande de, på grund av diskriminering och förtryck, fått utstå och ännu får bära.

Rolf Steffensen (vänster), Michael Lapsley och Ingar N. Kuoljok.

Personlig historia som inte blivit känd och erkänd utan begravts.

BÅDA VINNARE

Helande av minnen innebär att man får ”kräkas upp” hat och bitterhet, det gift som föder offeridentiteten. När detta erkänns av andra, också av en ”motpart”, kan ett helande starta: en inre resa av försoning men också försoning i relation till andra, en resa där båda parter får vara vinnare.

Michael Lapsley använder hellre begreppet *helande av minnen* än talar om *försoning*.

Många tänker mest på relationen mellan Gud och människa när det talas om försoning, och många undrar om ”allt är klart” när man försonats.

Försoning är istället en process med många steg som aldrig blir färdig. I den processen är förlåtelse bara ett steg, inte slutet på processen utan början på en ny.

– Det här är en process som får näring av modiga samtal, sa Michael Lapsley.

URBAN ENGVALL

Mange ble berørt

Tore Johnsen, generalsekreterare i Samisk kirkeråd i Den norske kirke, hade ansvar för mycket av planeringsarbetet inför samiska kyrkodagarna i Mo i Rana. Daerpies Dierie har ställt några frågor till honom.

Vilka synpunkter har du fått på programmet?

– Folk som var til stede har så langt gitt veldig positive tilbakemeldinger både på gudstjenester, seminarer og kulturprogram. Deltakere på ungdomssiidaen og barneprogrammet virket også fornøyd. Kombinasjonen av veldig godt vær, flott beliggenhet og et godt tilrettelagt festivalområde skapte dessuten en god stemning blant folk.

Det blev inte så många deltagare som ni räknat med tidigare – vad beror det på?

– Antakelig mange ting. Det viktigste er nok at det ikke var

realistisk å forvente nærmere 1 000 deltakere når vi var i et sørsamisk område. Det er langt fra de største samiske befolkningskonsentrasjonene i nord. Samtidig var det viktig at vi nå var i det sørsamiske området og at det fikk være med på å prege kirkedagene. Min personlige mening er at impulsene fra sørsamisk kirkeliv i nyere tid har vært svært betydningsfulle for den utviklingen av samisk kirkeliv som vi ser i dag. Egentlig er jeg veldig fornøyd med at antakelig nærmere 500 var innom kirkedagene.

Hur har det gått ekonomiskt?

– Det er for tidlig å konkludere.

dere. Vi går nok mot et underskudd, men det ser ut til å bli på en størrelse vi kan håndtere.

Vilka erfarenheter skickar du med till arrangörerna för nästa möte?

– Start arbeidet tidlig, inkluder samarbeidspartnerne, planlegg godt og trekk veksler på arbeidet som er gjort med Samiske kirkedager tidligere. Det siste har vi nytt godt av, og vi deler gjerne våre erfaringer med Svenska kyrkan som blir hovedarrangør i 2017.

Vad i det här mötet tycker du är särskilt angeläget för samiskt kyrkoliv att arbeta vidare med?

– Hovedtemaet ”Hellig jord! Hellig Ord” er vi ikke ferdige

med. Hovedseminarene fredag og lørdag inspirerte tvert om til videre engasjement og arbeid både i samfunnet og kirkelivet. Dobbeltsseminaret om forsoningsarbeid mellom samer og majoritetsbefolkningen berørte også på en måte som jeg tror vil gi forsoningstematikken fornyet oppmerksomhet i kirkene i Sápmi.

Vad i mötet betydde mest för din egen del?

– Det viktigste for meg er at svært mange syntes å ha blitt berørt av det som skjedde på kirkedagene. Det gir håp om at folk reiser hjem med ting som fortsetter å virke, skape og bygge.

URBAN ENGVALL

FOTO: MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Tore Johnsen.

Hellig stund om hellige ord og hellig jord

En russisk same som kom til Samiske kirkedager i Mo i Rana, tok av seg skoene og gikk barbeint under alle de tre dagene vi var samlet der. Tema for Samiske kirkedager var Hellig Ord – Hellig jord. Han gjorde som Moses. Han tok av seg skoene da han forstod at han stod på hellig jord, står det i 1. Mosebok.

Vi har vært på Samiske kirkedager og fått temaet ”Hellig Ord – Hellig jord” belyst gjennom flere seminarer, konserter, utstillinger og ikke minst gudstjenester. Vi fikk mye både for tanke og hjerte. Under konserten til Frode Fjellheim ble temaet ”dunket” inn i kroppen gjennom musikkens rytmer *aejlies eatneme, aejlies eatneme* / hellig jord, hellig jord.

Jeg hadde en velsignet stund under konserten da gloria som jeg kjente igjen fra den sørsamiske gud-

”Jeg sang med i lovsangen til vår Gud som er Skaper, Frelser og Livgiver.”

stjenesteliturgien, ble fremført. Jeg sang med i lovsangen til vår Gud som er Skaper, Frelser og Livgiver.

Det er ingen selvfølge at vi samer eller andre urfolk verden over, skal fortsette å tenke at steder og områder er hellige og ukrenkelige. Nye

slektsledd må lære det og vi må minnes på hvordan våre forfedre tenkte.

Landområder er ikke bare berg, stein, gress og noen trær. Landområder er heller ikke bare noe som har naturressurser som vi mennesker kan forsyne oss av så mye vi vil og deretter forlate som en slagmark. Landområdene er hellige ble det sagt mange ganger og i forskjellige sammenhenger.

For min egen del fikk jeg ikke møte mannen som tok av seg skoene i Mo i Rana. Jeg fikk bare høre om hans symbolhandling og syns jeg ser ham for meg der han går barbeint.

Hadde jeg møtt ham, hadde jeg kanskje bøyd meg ned og kysset føttene hans. Velsignede føtter som hadde gått på hellig jord!

Samiske kirkedager i Mo i Rana ble hellige dager der tema var ”Hellig Ord – hellig jord”. Vi trenger slike dager og velsignede stunder som gir oss opplevelse av hvor rik og stor vår kristne og samiske arv er.

BIERNA LEINE
BIENTIE

Tappa inte unga ledare!

Enligt meddelande från Svenska kyrkan satsas under 2013-2015 särskilt på barn och unga inom flerspråkigt arbete, bland annat alltså inom samiskt arbete.

I samiska rådet och de samiska arbetsgrupperna har man länge varit medveten om flera viktiga behov, inte minst av någon slags verksamhet som skulle följa efter konfirmationen. Den ungdomskör som så uppskattat framträdde vid samiska kyrkodagarna kan vara något att bygga vidare på och lära av.

Men frågan är om inte gruppen

unga samiska konfirmandledare är den verksamhet som just nu påkallar mest uppmärksamhet. I och med förändringarna av det samiska konfirmandlägret på svensk sida måste också en fortsättning på utbildningen av unga konfirmandledare kunna säkerställas.

Där finns framtida medarbetare för samiskt kyrkoliv. Men främst finns där unga samer som för sitt eget liv behöver ett fortsatt växande i ledarskap och tro.

URBAN ENGVALL

Kamp for landområder

Samiske kirkedager med temaet ”Hellig ord - hellig jord” er knapt avsluttet før mediene i Sverige og Norge melder at samer må kjempe mot store naturinngrep i forfедres landområder. Det gjelder store inngrep som gruvedrift og strømproduserende vindmøller. Den svenske regjeringen har gitt et gruveselskap tillatelse til prøvesprengninger for å undersøke mulighetene for gruvedrift i Kallak utenfor Jokkmokk og i Rönnbäck i Storumans kommun. Den norske regjeringen har gitt konsesjon til bygging av 400

nye vindmøller på Fosen. Reineiere som blir berørt, kan bli nødt til å gi opp reindrift ettersom beiteområder går tapt.

Begge disse sakene kan bli eksempler på at storsamfunnet overkjører samiske rettigheter i områder der forfedre har levd i århundrer.

Daerpies Dierie vil komme tilbake til begge disse sakene i senere nummer.

BIERNA LEINE BIENTIE

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jïh daan bjïre: Lite av varje

Guktie ussjedem: Hur jag tänker
Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jïh gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Ungdomarna sjunger i avslutningsgudstjänsten vid samiska kyrkodagarna i Mo i Rana.

Foto: Pirjo Engvall

Bierna Leine Bientie i avslutningsgudstjänsten.

Naturen tar plats i liturgin

Naturen försvann från kyrkans teologi på 1600-talet. Nu påminner urfolken om att Moder jord är helig och att det har betydelse för gudstjänstfirandet. Det säger sameprästen Bierna Leine Bientie.

I det inledande huvudseminariet vid samiska kyrkodagarna uppmanade Ole Henrik Magga kyrkorna till starkare engagemang för sådan lagstiftning som behövs för att skydda urfolkens existensmöjligheter. Något som kan ses som en teologihistorisk bakgrund till kyrkornas passivitet gav sameprästen Bierna Leine Bientie i sitt seminarium om naturen i våra kristendomstraditioner och om samiskt liturgiarbete i naturens rum.

NATUREN VITTNAR
I Gamla testamentet är naturen och jorden levande och helig och vittnar om Gud. ”Elvene skal klappe i hendene,

og fjellene skal juble i kor for Herrens ansikt” (Sal 98:8-9). Den helige Franciskus av Assisi kallade elden bror, vattnet syster och jorden mor.
Men på 1600-talet försvann naturen, sa Bientie, från kyrkans teologi. Robert Boyle, en kristen vetenskaplig pionjär, menade att man inte ska betrakta naturen som helig utan bara som en samling växter, djur, stenar, sjöar, skogar och slätter som kunde kontrolleras, behärskas och förändras. Första Moseboken (1:28) tolkades som att människan är härskare som kan utnyttja naturen efter eget gottfinnande.
Urfolken påminner nu, utifrån sin traditionella natur-

syn, om att Moder jord är helig. De får stöd bland annat från de svenska biskoparna som i sitt miljömanifest 1989 sa att jorden är som en helig katedral som ärar Skaparen. Biskoparna skrev att den kristna synen på skapelsen vilar på fyra mäktiga pelare: helhet, helighet, skönhet och försoning.

SLÅ UT VIN
Bientie berättade så om vad samisk natursyn kan bidra med i praktiskt liturgiarbete. Han tog exempel bland annat från dop- och nattvardsgudstjänster. Och i den mäsas som avslutade kyrkodagarna i Mo i Rana fick han illustrera detta genom att inför delandet av nattvar-

den slå ut lite av vinet på Moder jord, vid *aernie*.
– När dopvattnet eller nattvardsvinet, som en del i liturgin, slås ut över Moder jord blir det tydliggjort att jorden är helig och att allt hör till Gud och är omslutet av hans frälsningsplaner, sa han.
Samtidigt finns här möjlighet till ett igenkännandets leende från den som känner till gamla samiska traditioner. Den kristna liturgin tar plats i samisk kontext.
Föredraget av Bierna Leine Bientie finns i sin helhet på www.kirken.no.

Barnkonsekvensanalys berör även minoritets- och urfolksbarn

Från den 1 januari 2013 ska alla beslut i Svenska kyrkan föregås av en barnkonsekvensanalys.
Arbetet syftar till att synliggöra barn och säkerställa barns rättigheter i olika typer av beslutsprocesser.

Enligt FN:s barnkonvention har barn som tillhör minoriteter och urfolk rätt att utveckla en egen minoritets- och urfolksidentitet och det egna minoritetsspråket. Även detta ska beaktas i barnkonsekvensanalyserna.

Kyrkokansliet genomför nu insatser för att öka kunskapen i stift och församlingar om barnkonventionen och arbete med barnkonsekvensanalyser.
Under hösten 2013 kommer en vägledning tas fram för att

underlätta Svenska kyrkans bedömningar som rör minoritets- och urfolksbarn.

Konfirmander lär samiska

FOTO: GABRIELLE JACOBSSON

Språkcentrum i Östersund, med Inga Marja Steinfjell och Patricia Fjellgren, bidrog till att samiska språk fick en viktig plats i årets konfirmandläger i Vålådalen.

– Det är jätteviktigt att uppmuntra ungdomarna att använda sitt språk så ofta och så mycket de bara kan. Orden är Sylvia Sparrocks, konsulent vid Samiskt språkcentrum, tillika ordförande i Samiska rådet i Svenska kyrkan.

För att återuppliva språket, fortsatte hon, måste ung som gammal använda samiskan, inte bara på ett fåtal arrangerade plattformar utan överallt i vardagen.

– Språkvarieteterna ska höras och talas i alla möjliga sammanhang, säger hon.

Sylvias vetskap om hur svårt det är att hitta språkliga resurspersoner gjorde att hennes kollega kontaktade de ansvariga för konfirmandlägret och erbjöd dem språkligt stöd för konfirmanderna.

Inga Marja Steinfjell och Patricia Fjellgren, arbetsledare respektive språkkonsulent vid språkcentrumet i Östersund, packade bilen och for till Vålådalen.

RISKERAR DÖ UT

I utbildningen för de unga ledarna lade man fokus vid revitalisering, bland annat vilka komponenter som påverkar språkets livskraft. Man utgick ifrån UNESCO:s kriterier, där faktorer i ett levande språk utgörs av bland annat antal talare, tillgång på utbildningsmaterial, nya

domäner och media, dokumentation, generationsöverföring, attityd till språket, språkbyte.

Alla samiska varieteter riskerar enligt UNESCO att dö ut, och därför är det viktigt att göra ungdomarna medvetna om deras roll i språkarbetet.

De unga ledarna fick en grundlig lektion i de samiska språkens status och ombads att själva tänka över språksituationen på lägret och vad som kan göras för att förändra den.

– Tack vare de unga ledarna har jag lärt mig väldigt många nya samiska ord, sa Gabrielle Jacobsson, präst och en av de huvudansvariga för lägret.

Kanske fick Gabrielle lära sig något av Simon Kråik. Han var en av dem som var med på kursen och bär numera med sig en liten språkskatt:

– Jag är jättenöjd med deras insatser och har lärt mig en massa små ord.

FYRA SPRÅK

I Inga Marja Steinfjells och Patricias Fjellgrens packning ingick plywoodskivor och färgpennor. När det var dags för graffitiworkshop för konfirmanderna plockades de upp och plywoodskivorna fylldes med glosor på samiska.

– För att synliggöra de samiska språken måste vi hitta nya sätt för lärande. Graffiti kan vara ett sådan, sa Patricia.

Hela fyra samiska språk var representerade under lägrets språkdag: Inga Marja och Patricia, båda nord- och sydsamiska, Ebba Sofia Vannar, lulesamiska, och Daniel Barruk, umesamiska.

Inga Marja Steinfjell och Patricia Fjellgren är inte på väg till komposthögen utan väl rustade för konfirmandernas graffitiworkshop.

Inga Marja Steinfjell avslutade med en allvarlig uppmaning, inte bara till ungdomarna utan till hela det samiska folket:

– För det egna språkets överlevnad

måste vi ta ställning nu, för eller emot revitalisering, för eller emot ett levande samiskt språk.

NORA WASARA LARSSON

FOTO: GABRIELLE JACOBSSON

Samiska konfirmandlägret utvecklas

Det årliga samiska konfirmandlägret är mycket populärt. Vissa år har inte alla intresserade ungdomar kunnat beredas plats. Lägret ger unga samer möjlighet att stärka sin kristna tro och sin samiska identitet. Det ger också samiska ungdomar möjlighet att knyta vänskapsband med ungdomar från hela Sápmi.

Nu inleds ett femårigt projekt för att utveckla det samiska konfirmandlägret. Projektet syftar till att

skapa långsiktigt hållbara strukturer för arbetet, öka tillgängligheten för samiska ungdomar och stärka det samiska församlingsarbetet.

Fler samiska ungdomar ska ges möjlighet att delta i lägret – nästa år ökas antalet från 40 till 60 – och ansökningsförfarandet ska underlättas. Längden och innehållet i själva lägret kommer inte att förändras.

Utvecklingsprojektet genomförs i

samarbete mellan Luleå och Härnösands stift, Edelviks folkhögskola – där lägret 2014 kommer att arrangeras – Samiska rådet i Svenska kyrkan och kyrkokansliet.

KÄLLA: SVENSKA KYRKAN

Vi har varit på läger!

Årets konfirmandläger i Vålådalen hade 36 konfirmander och 30 ledare. Daerpies Dierie har mött några ”sydisar”.

FOTO: DANIEL DAANA RENSBERG

Nils-Johannes Willenfeldt, Tärnaby, här tillsammans med lägrets sportis, Daniel Daana Rensberg, Mora, han som är ute och springer i vått och torrt, och Dan Richard Fjellheim Mortensson, Drevsjö.

Daniel Daana Rensberg igen, här tillsammans med Jeremias Persson-Fjällman, Arjeplog. Jeremias bor och verkar i Semisjaur Njarg sameby och har rötter också i Jijnjevaerie.

FOTO: PETTER FRISELL

Linnea Renhuvud, Falun, den sydligast boende sydsamen. Hon tänker med saknad på sina konfirmandkompisar och har mer eller mindre kontakt med dem allihop. Linnea berättar hur lägret förändrat henne. Självtroendet har fått sig en ordentlig kick uppåt och innebörden av ansvarstagande har djupnat. Hon känner att hon mognat en hel del.

FOTO: PETTER FRISELL

Biera-Niillas Kappfjell Päiviö, Karesuando, lägrets nordligaste ”sydis”, här iklädd Karesuandodräkten och mansmössan som man bär sedan man konfirmerats. Sydsamisk dräkt hade han på sig vid festmiddagen kvällen innan. Biera-Niillas var nog den av sydsamerna som avverkade flest antal mil direkt efter konfirmationen i Duved: via morssläkten i Majavatn till hemmet i Karesuando och vidare till kalvmärkningen i Čáhcevággi i Nord-Norge.

Samisk konfirmasjon på norsk side

Samiske konfirmanter og ledere 2013.

Saemien Áálmegeeraerie, SÅR, har for andre år gitt tilbud om samisk konfirmasjon også på norsk side. Det er tre ungdommer som har fulgt SÅR´s opplegg det siste året, Inga Emelie Joma, Ramona Kappfjell Sør-fjell og Vanja Tørresdal.

For årets konfirmanter startet det hele allerede i fjor høst med en helgesamling i Mo i Rana. Her var det lagt vekt på samisk identitet. Noen av aktivitetene var besøk på Saltfjellet, minnesbautan i Dunderlandsdalen og film om identitet.

Den andre samlingen var lagt til Falstad. Under denne helgesamlingen var fokuset lagt til begrepet menneskeverd. Falstads historie rommer mer enn bare krigshistorie, det var både før den andre verdenskrig, og etter krigen, et hjem for gutter som ikke passet inn i samfunnet. Å knytte Falstads historie til samisk sammenheng er en interessant øvelse.

Samisk kirkeråd har startet opp en utdanning for ungdomsledere. På Falstad var det for første gang med to ungdomsledere fra denne utdanningen, noe lederne fra SÅR syntes var meget bra.

AVSLUTTENDE LEIR

Fra den 2. august til den 8. august var ungdommene samlet for avsluttende leir. Leiren var lagt til et av ytterpunktene i det sørsamiske området, Buneset. Buneset ligger på en halvøy uten veiforbindelse. Til gården hører også øya Vikingen med. Her er det plassert et Polarsirkelmonument, noe Hurtigruten markerer hver morgen.

Et trivelig vertskap sørget for

mange uforglemmelige øyeblikk under oppholdet. Fjellklatring opp på Hestmannen var et av dem, et annet var en spontansafari ute på fjorden. Her oppdaget vi, for stedet, en sjelden delfinart, nemlig Hvitskjeving. Godt over 100 dyr, stort som smått, oppholdt seg utenfor Buneset noen timer.

Andre aktiviteter ungdommene ble med på var gudstjeneste i Aldersund, grottevandring i Setergrotta og Tonnesgrotta, bading i både havet og badestamp. En kommentar som ungdommene ved flere anledninger kom med når vi hadde undervisning var: Kan vi ikke få lese fra bibelen isteden?

BIBELVERS MED SEG

8. august var det tid for samisk konfirmasjon i Ytteren kirke. Dagen til ære var det også trommet sammen et kor. Konfirmasjonsgudstjenesten ble en flott opplevelse for de 50 som hadde møtt opp i kirken. Etterpå var et 40-tall invitert til middag i kirkestua i Ytteren. Konfirmentene fikk følgende bibelvers med seg som avslutning:

For jeg vet hvilke tanker jeg har med dere, sier Herren, fredstanker og ikke ulykkestanker. Jeg vil gi dere fremtid og håp (Jer. 29,11).

TEKST OG FOTO: BERTIL JÖNSSON

Noere alm

Maanah tjåanghkenin gosse Raanesne, saemien gærhkoebiejide heevehtidh.

Luste åahpenidh

Sjjiere tjåanghcoe maanide gosse Saemien gærhkoebiejieh. Maanah murriedin, stååkedin, jårrin jïh laavloevin.

Maanah nieljje laantijste tjåanghkenin: Sverjeste, Nöörjeste, Såevmeste jïh Russlaanteste. Idtjin maanah pryjjh gænnah gosse ovmese gielh. Maanah gujht sinsitniem ”guarkoeh” gosse ektesne stååkedin jïh aavoedin! Gellie gielh govloeh: saemien jïh daaroen giële, såvmien jïh englaanten. Luste badth stååkedidh, klaeriedidh jallh svihtjedh.

ORRE BAAKOEH

Gosse maanah böötin maana-tjåanghose, dellie gellie geerve almetjh aaj desnie. Dej lin aaj ovmese gielh. Eadtjohke lin, sjïhtin orre baakoeh jïh laavlomh lieredh.

Gosse maanajujmie soptsestin, delie jeehtin: gaajhkesh libie Jupmelen maanah. Jupmele gaajhkesidie eahtsa, seamma maam giële soptseste!

VYTNESJIDH JALLH KLAERIEDIDH

Maanah hov åadtjoejin veeljedh mejnie sjïhtin giëhtelidh. Dah stööremes maanah sjïhtin ditnine gåarodh. Ojhte hov riejries sjïdtin! Mubpene dæhkesne gusnie åarjel-saemien giëlem soptsestin, desnie laavloevin, stååkedin jïh guvviedin. Gærjam ”Vadtese” aaj vuartasjin. Jeatjene dæhkesne daanhtsoehtin. Dah smaave maanah jårrin jïh roehtin gosse dah stööremes laavloevin.

MURRIEDIN

Gosse boelhketjem fiereguhte dæhkesne, dellie gaajhkesh ektesne vihth. Gærhkoen lihke stoerre låavthgætiem tseegkeme. Maanah murriedin gosse dueljesne liegkestin. Dan mængan byöpmedin. Dellie maa eejhtegh böötin maanide veedtjedh. Såemies idtjin sjïhth dæriedidh, gihtjin mejtie åadtjoejin guhkebe baetsedh!

TEEKSTE JÏH GUVVIEH: MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Under Samiske kirkedager var det et eget program for barna som kom fra Sverige, Norge, Finland og Russland. Barna lekte og lo og brydde seg ikke om at de hadde forskjellig språk.

Barna fikk velge mellom flere aktiviteter og ble delt opp i mindre grupper. Innimellom var alle samlet i et stort telt der de fikk ligge på reinskinn og kose seg.

Elena Paulsen jïh altese niejte Julia (Bodø). Elena akte dejstie mah maanide ööhpehtin vytnesjidh.

Anne Biret Gaup (Bergen) skærriem pruvnielde, eadtjohke gåaroje lea.

Lars Johnsen

– en formidler av Guds nåde

Lars Johnsen lærte opp de første skribentene da det sørsamisk kirkebladet Daerpies Dierie var helt i startfasen. Etter at han ble syk og må ta livet med ro, skriver han selv for Daerpies Dierie og tar bilder som leserne kan glede seg over. Før han ble syk, var han rektor ved Den samiske folkehøgskolen som skulle bygges opp etter mange års stans.

Lars Johnsen, det er han som står og ruller seg en røyk utenfor inngangsdøra. Han med det lure smilet om munnen. Han med de gode øynene. Hvis du har gitt deg i prat med Lars, så vet du at det aldri går lang tid før han humrer og ler. Lars er en person som integrerer godt humør og ablegøyer med både alvor og stor menneskekunnskap.

For Daerpies Dierie (DD) er han ingen ukjent størrelse. Han er nemlig en av våre faste bidragsyttere med sine andakter bak i bladet. Dessuten var han fødselshjelper i bladets spede begynnelse. I kraft av sin journalistiske erfaring og stilling som rektor ved Den samiske folkehøgskolen, holdt han kurs for de første av oss som skulle skrive og fotografere til DD.

JOURNALISTEN UNDERVISER

– Det som jeg husker spesielt godt fra dette første kurset, var det store engasjementet i diskusjonene omkring hvordan bladet skulle bli. Alle var innstilt på at dette virkelig skulle bli et godt blad for det sørsamiske samfunnet. Helt fra begynnelsen var det enighet om at vi skulle ha et godt tilfang av allment stoff, ikke bare kirkelig. Dette skulle bli et blad for alle som følte tilknytning til det sørsamiske. Og vi skulle jobbe hardt for å få så mange som mulig til å være med å skrive.

Kurslærer Lars hadde tenkt ut at hver den som deltok på

”grunnkurset”, måtte få skriveerfaring straks. Derfor fikk alle praktiske oppgaver og måtte både skrive og fotografere til det neste nummeret av Daerpies Dierie.

– Jeg tenkte at da ville de oppdage at det slett ikke var så vanskelig som de trodde å få til å lage en avis-artikkel, sier Lars og smiler lurt.

Nåja, det var kanskje ikke så vanskelig å skrive en artikkel. Men det skulle bli vanskelig å få så mange skribenter som man først hadde håpet på. Likevel: Lars er svært fornøyd med produktet vårt. Alltid er han full av godord om DD.

– I dag virker det som bladet engasjerer en rekke skribenter. Det gleder meg stort at bladet har fått så god en mottagelse i det sørsamiske området. Jeg tror at DD er blitt en viktig kilde til å binde sammen det sørsamiske samfunnet, akkurat slik som det heter i bladnavnet ”Daerpies Dierie”. Det blir jo noe slikt som ”den nødvendige tråden / remsa som binder sammen”.

BYGDE EN FOLKEHØYSKOLE

Lars Johnsen var en hardtarbeidende rektor ved Den samiske folkehøgskolen i Karasjok. Skolen var tidligere blitt nedlagt og Lars tok på seg oppgaven å bygge den opp igjen. Det var i 1991. Han hadde store visjoner for skolens betydning for samer i flere land. De skulle styrke den samiske identiteten hos

samiske elver og skape et godt vekstmiljø for den enkelte.

Etter et vanskelig andreår økte elevtallet, og gledene var mange for både rektor og øvrig personale. Men belastningene var også mange. Særlig for han som bar ansvaret på sine skuldre.

LANGVARIG SYKDOM

– Jeg møtte veggen etter åtte år. Først var jeg helt utslitt etter altfor hardt arbeide gjennom mange år. Så pådro jeg meg en kronisk psykisk lidelse. Etter dette har jeg ikke vært i regulært arbeide. Hver dag merker jeg sykdommen, men jeg har etter hvert lært meg å leve med den, forteller Lars, og legger til at han har et rikt og meningsfylt liv til tross for sine plager.

De to menneskene i Lars sitt liv som er med på å sikre et meningsfylt liv, det er kona Biret og sønnen John Cesar. Lars fant Biret, Berit Frøydis Svineng, i Karasjok/Kautokeino et års tid etter at han kom han kom flyttende dit. De møttes gjennom jobbene sine. Hun var den samisktalende kateketen. Han var den norskstalende samer fra Rygge i Østfold – med farsslekta fra Tana i Finnmark. De ble kjærester og gifta seg for 23 år siden.

John Cesar hentet de i Chile. Da var han 4 år. Det viste seg at gutten hørte dårlig og hadde behov for mye støtte og hjelp for å kunne få utvikle seg og

lære mye nytt. Nå er John Cesar en voksen gutt som er i ferd med å avslutte videregående skole. Akkurat som foreldrene snakker han både samisk og norsk. Akkurat som faren elsker han alt som har med fotball å gjøre.

Biret er det sterkeste, stødigste og mest pålitelige menneske som jeg vet om, sier Lars og uttrykker stor takknemlighet for at nettopp de to ble et par.

FOTO OG ORD TIL ETTERTANKE

Vi som leser Lars sine andakter, legger merke til de vakre fotografiene som alltid hører med. Fotografering er en av Lars sine viktigste hobbyer. Når han er ute på sine turer, liker han å leite etter foto-motiv.

– Jeg har et enkelt speilrefleks-kamera og bruker ikke svære linser og stativ. Turen for å finne fine motiv trenger slett ikke å være så lang, mange av bildene mine har jeg tatt rundt om i nærmiljøet.

Lars liker aller best å ta nærbilder ute. Han sier at det skjer noe med ham når han fotograferer, han blir mer bevisst på hva han faktisk ser mens han går. Da oppdager han storheten i det lille: et strå, et blad, en stein, en sopp, en klase med bær eller lav og mose.

– Det er dette som på en måte er overskriften på fotograferinga mi, at jeg prøver å fange inn storheten i skaperverket og vise fram alle de

En vellykket dag setter seg i kroppen, sier Lars Johnsen.

kunstferdige detaljene i slikt som vi ellers ikke legger merke til.

TID TIL TENKING

Så skriver han. Det er ikke gjort i en fart å få fram en andakt. Lars kaller seg selv for "en samler". Han samler på uttalelser, historier og opplevelser. Så henter han dette fram igjen i skriveprosessen. Og han gir seg god tid med

tenkinga og skrivinga. Noen andakter er blitt til gjennom flere år.

– Det som jeg har lagt merke til i ettertid, er at det jeg har skrevet er farget av min egen livserfaring og de inntrykkene som har satt sterke spor i meg. Slik sett kunne jeg ikke ha skrevet de samme andaktene for 10-15 år siden.

VELLYKKET DAG

Det går forresten på ingen måte an å skrive om Lars Johnsen uten å nevne fising. Laksefising. I Masjok, ei side-elv til Tana-elva, der er Lars sitt paradis. Der lærte han og de to brødrene hans å fiske laks. Læreren, det var faren som vokste opp her. Får Lars et sommerbesøk i Bonakas med tilhørende laksefiske, da er det en vellykket sommer for ham.

Og en dag med fotografering, det er en vellykket dag – uansett årstid.

Etter fising og fotografering kjenner han glede og oppstemthet. Han har fått være med på noe stort.

– En vellykket dag setter seg i kroppen, sier Lars.

TEKST OG FOTO:
ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE

Sigfred Jåma.

Många nya möten

– Det har varit gott att träffas och det har blivit många nya möten. Det säger Sigfred Jåma, det samiska menighetsrådets ledare.

Gemenskapen med samer från fyra länder betyder mycket, här är Sápmi synligt som ett folk, även om det är i det något mindre formatet.

Sigfred har varit med på alla samiska kyrkodagar som arrangerats, i Jokkmokk, Inari och nu här i Mo i Rana. Att det sker på sydsamiskt område känns förstås extra bra.

– Ungdomarnas deltagande ger hopp för framtiden, säger han.

Det är viktigt, säger han, att de unga får vara med i det praktiska arbetet, till exempel med gudstjänster. När de unga blir tagna på allvar och blir utmanade till delaktighet, får det betydelse både för dem själva och för samiskt kyrkoliv.

Däremot tycker Sigfred det är lite synd att mötet är så inhägnat och internt.

– Det hade varit bra med lite mer öppenhet gentemot ortsbefolkningen, säger Sigfred Jåma.

TEXT OCH FOTO:
URBAN ENGVALL

Dags anmäla sig till MR-dagarna

Årets Mänskliga Rättighetsdagar äger rum på Kulturhuset i Stockholm 14-16 november. Mänskliga Rättighetsdagarna är nordens största arena för samtal om mänskliga rättigheter. Nu finns programmet för årets konferens på webben, www.mrdagarna.nu.

En av årets huvudtalare är Paul Rusesabagina, mannen bakom filmen Hotell Rwanda. Under folkmordet i Rwanda 1994 räddade Paul livet på uppskattningsvis 1 200 personer genom att gömma dem på hotellet som han var föreståndare för.

Ärkebiskopen om klimat och urfolk

– Klimatförändringar och storskalig exploatering hör till de största hoten mot urfolkens framtid. Brist på mänskliga rättigheter och inflytande gör att

urfolk inte kan värja sig mot sådan exploatering eller ens göra sina röster hörda.

Det skrev ärkebiskop Anders Wejryd i en debattartikel i

Ny bibliotekslag gynnar nationella minoriteter

Den svenska riksdagen har tagit emot ett förslag om en ny bibliotekslag från regeringen. Där ska barn och ungdomar prioriteras, bland annat för att främja deras språkutveckling. Natio-

nella minoriteter, personer med andra modersmål än svenska och personer med funktionsnedsättning är grupper som är särskilt prioriterade.

Nya samiska bibeltexter lanserade

I samband med de samiska kyrkodagarna i Mo i Rana nyligen lanserade *Det norske bibelselskap* två skrifter med nyöversatta bibeltexter på syd- respektive nordsamiska.

Det sydsamiska översättningsprojektet är gemensamt för kyrkorna och bibelsällskapen i Norge och Sverige.

Den skrift som nu presenterades i Mo i Rana, vid ett seminarium om sydsamisk bibelöversättning, har titeln *Jupmele Sjunedes. Sørsamiske bibeltekster i utvalg*.

Skriften innehåller ett urval texter från både gamla och nya testamentena, bland andra texten om Moses och den brinnande busken.

Just från den texten kommer också mottot för årets samiska

kyrkodagar, de första på sydsamiskt område, *Hellig jord! Hellig ord*. Bokomslaget har utförts av den sydsamiska konstnären Ellen Sara Reiten Bientie.

VILL HA RESPONS

Från det nordsamiska översättningsprojektet presenterades nu tre nyöversatta böcker från Gamla testamentet: Rut, Amos och Hosea.

– Bibelselskapet hoppas på respons från samiska läsare i kyrka, skola, kulturliv och samhällsliv, sa Hans-Olav Mørk, projektansvarig för de samiska översättningarna.

Vissa av texterna finns publicerade på Nettbibelen, www.bibel.no, där också nya texter publiceras fortlöpande.

URBAN ENGVALL

att ta ett större ansvar för samernas framtid, skriver han.

KÄLLA: DAGENS NYHETER

Pensjonisttreff i Namsos

Redaktörerna Line M. Skum och Tore Johnsen.

Bok om försoningsarbetet

Lagom till samiska kyrkodagarna kom boken *Erkjenne fortid – forme framtid. Inspill til kirkelig forsoningsarbeid i Sápmi* ut. Tore Johnsen och Line M. Skum är redaktörer.

Här belyses försoningsfrågan från en rad olika håll: teologi, psykiatri, kyrkovetenskap, teater, juridik och diakoni.

Huvudfrågan är: Vad menar vi med försoning? Handlar det om att dra ett streck över en smärtsam historia eller om hur vi på ett rättfärdigt sätt kan förhålla oss historia, nutid och framtid?

Bland de många författarna återfinns Michael Lapsley, som också medverkade i samiska kyrkodagarna, och Karl-Johan Tyrberg och Erva Niittyvuopio som skriver om erfarenheterna i Sverige respektive Finland.

Boken är utgiven av Kirkelig utdanningssenter i nord, Samisk kirkeråd/Den norske kirke och förlaget Orkana. Bokens omslag har gjorts av konstnären Hans Ragnar Mathisen.

Den kan beställas från Kirkerådets materiellekspedisjon i Den norske kirke, antingen via nätet www.kirken.no eller på telefon (+47 489 912 35). Den kan också köpas hos Kirkelig utdanningssenter i nord, av Orkana forlag eller genom bokhandeln.

URBAN ENGVALL

Pensjonisttreff, Botnan.

Årets pensjonisttreff ble arrangert i Namsos. Primus motor var Ingvald Jåma.

Turen til Havika på søndagen vekket mange minner og vertskapet for dagen var meget gjestfrie. De span-derte på kaffe og vafler og viste bilder og andre ting fra tiden når det ble drevet internatskole.

De 15 deltakerne fikk være med på

tur til Klompen, Botnan og ikke minst Havika.

Det hele startet fredag den 14. juni og ble avsluttet søndag den 16. med gudstjeneste i Vemundvik kirke med påfølgende kirkemiddag.

Ingvald hadde lånt med seg bilder

fra Samemisjonen, noe som delta-kerne studerte meget inngående.

Flere bilder fra treffet kan sees på www.samiskmenighet.no.

BERTIL JÖNSSON

Salmesang på samisk måte

Og så gjorde han det helt tydelig at folk som har vokst opp med joik, tar med seg joiketradisjonen til salmesangen. Før han startet på selve ordene i salmen, sang, nynnet, joiket han melodien. Deretter sang han salmen. Eller joiken han salmen?

Johan Máhtte Skum er den første samen som er blitt vigslet til kantor i Den norske kirke. Det skjedde i Lyngen kirke i april i år.

Johan Máhtte Skum er opprinne-lig fra Kautokeino, og startet alle-rede da han var fem år som orgelelev.

BIERNA LEINE BIENTIE

Johan Máhtte Skum ble vigslet til kantor i vår.

Kantor Johan Máhtte Skum ledet inngangsprosesjonen til avslutningsgudstjenesten under Samiske kirkedager med å framføre en salme

som blir mye brukt i nordsamiske områder. Han sang den slik den synges på samlinger og i gudstjenes-ter i samiske områder.

Tospråklighetsmidler sørsamisk

Guektiengielevoetevierhtieh áarjelsaemien:

Noerhte-Trööndelagen fylhkentjielte vierhtieh joekede fierhten jaepien juktie áarjelsaemien gielem jih kultuvrem evtiedidh jih váajnoes darjodh Noerhte-Trööndelagesne.

Vierhtiej áejvieássjele lea funksjovnelle guektiengielevoetem utnijidie áarjelsaemien gieline buektiehtidh gosse byögkelesvoetine govlehtellieh.

Dáarjoe aaj prosjektide vaadtasávva mah áarjelsaemien gielem jih kultuvrem hijvenlaakan váajnoes darjoeh aktene gemtebe ektiedimmesne.

Eah leah naan vihties ohtsememierieh jallh ohtsemegoerh daan dáarjoeöörnegasse.

Lihkebe bievnesh guektiengielevoetevierhtiej bijre, govlehtallh:

Sigurd Kristiansen, rådgiver

Regional Utviklingsavdeling, Nord-Trøndelag fylkeskommune

Telefon: 74 11 12 60, e-post: sigurd.kristiansen@ntfk.no

TOSPRÅKLIGHETSMIDLER SØRSAMISK

Nord-Trøndelag fylkeskommune fordeler årlig midler til utvikling og synliggjøring av sørsamisk språk og kultur i Nord-Trøndelag.

Hovedformålet med midlene er å bidra til funksjonell tospråklighet for brukere av sørsamisk i møtet med det offentlige.

Det gis også støtte til prosjekter som på en god måte synliggjør sørsamisk språk og kultur i en bredere sammenheng.

Det er ingen faste søknadsfrister eller søknadsskjema for denne tilskuddsordningen.

For nærmere informasjon om tospråklighetsmidlene, ta kontakt med:

Sigurd Kristiansen, rådgiver

Regional Utviklingsavdeling, Nord-Trøndelag fylkeskommune

Telefon: 74 11 12 60, e-post: sigurd.kristiansen@ntfk.no

Gieleviermie 2013

Sydsamiskt språknätverk

Samiskt språkcentrum, Sametinget i Sverige, har i samarbeide med Aajege i Röros, Gielem Nastedh, Snåsa Kommun och Gieleaernie, Røyrvik Kommun glädjen att invitera till språknätverksseminarium.

Tema: "Dihte orre giele" – det nya samiska språket och språkrevitalisering.

23 - 24 oktober 2013, Staare, Östersund.

Målet med Gieleviermie är att

- Skapa en arena där sydsamiska språket talas, hörs och syns
- Ge deltagarna kunskapslyft inom språkarbete
- Dela kunskap och erfarenheter inom sydsamiskt språkarbete
- Bidra till att skapa nätverk av språkkompetens inom sydsamiskt språk och kultur.

Målgrupp: Samiska språkarbetare och intresserade av samiskt språk som önskar kunskapslyft inom sydsamiska på norsk och svensk sida av Saepmie.

Kort om programmet:

Onsdag 23 oktober: Tema är "Dihte orre giele" – med fokus på det nya språket. Hur ska detta bli tillgängligt? Hur ska det användas? Vad ska man ta hänsyn till vid översättningsarbete?

Torsdag 24 oktober: Tema är "Språkrevitalisering" – de olika språkcentrumen lyfter fram viktiga projekt inom temat. En ny bok om språkspärr och en nyutvecklad sydsamisk språkapp för smarttelefoner och läsplattor kommer att lanseras.

Inbjudan med program kommer under hösten. Seminariet är kostnadsfritt men kostnad för mat och logi tillkommer. Arrangementet finns på facebook: Samiskt språkcentrum, Gieleviermie 2013.

För information se webbsidor:

www.sametinget.se

www.aajege.no

www.gieleaernie.no

www.gielemnastedh.no

Gieleaernie: sök på deras facebook-sida

Du er god nok – jeg er glad i deg

Min gode venninne fortalte meg sin hemmelighet: at hun er lesbisk. Jeg påførte henne enda mer skam. Så gikk årene og vi skrev brev til en biskop.

To gode venninner, Ellen og jeg, var på ferietur med bil. I baksetet satt det lille barnet mitt. To aktive menighetsarbeidere på vei til Ellens familiehytte med bading, soling, leking med barnet og lange kvelder med gode samtaler. Det er fint å snakke sammen i bil. Landskapet suser forbi og motorduren gir en behagelig avslappethet i kroppen.

Da er det at hun tar mot til seg og forteller meg sin hemmelighet: at hun er lesbisk. At hun har visst det lenge. At hun har gruet seg til å si dette til meg. At hun egentlig er livredd for at betroelsen skulle føre til at vennskapet mellom oss ble annerledes; at jeg skulle bli avvissende og på vakt. At jeg skulle ta avstand fra henne.

Ta avstand fra Ellen? Hvordan skulle jeg kunne ta avstand fra henne – denne nydelige, kloke, tillitsfulle og hengivne vennen min? Ikke aktuelt! Mellom oss skulle alt være som før. Alt!

ELLEN – EN GAVE

Det er trettiseks år siden bilturen til hytta. Ellen og jeg har brukt tida godt og utviklet et stadig nærere vennskap. Ingen venn, utenom mannen min, har betydd så mye for meg.

Ellen er den som har støttet meg, gitt meg innsiktsfulle innspill og utfordret meg til personlig vekst og egenutvikling. Hun er klarsynt som få og har visst å sette fingeren på mine svake punkt. Kloke, snille Ellen. En drøm av ei "tante" for barna mine. En varm og ærlig venn. En gave i livet.

ÅPENLYS HOMOFIL?

Men så, etter mange år og modning i sjelslivet, satt jeg der med en rødmende skam: jeg trodde jeg hadde støttet min Ellen og vært hennes gode venn. Nå forstod jeg endelig at hun mange ganger har måttet nøye seg med smuler fra meg.

Homofile må nøye seg med smuler. De kan ikke forlange for mye av sine omgivelser. Det er så mange fordommer, og de kan ikke utfordre slekt og venner for mye. De må svelge våre ukloke uttalelser og tilbakeholdende oppførsel.

Ellen hadde ingen kjæreste, men vi snakket om det – om hvordan det ville bli om hun fikk seg en kjæreste. Jeg var ærlig (i min selvopptatthet ...) og sa at det ville bli vanskelig for meg om hun kom på besøk med kjæresten sin og tydelig viste at de var – ja, nettopp kjærester.

Jeg sa at det ville være best om de

ikke holdt rundt hverandre åpenlyst. Ellen godtok dette. Hun viste meg ikke hvor smertefullt dette var for henne å ta imot dette fra meg. Hun nøyde seg med "smuler" og var kanskje glad for at jeg i det hele tatt kunne tenke meg å ta imot dem?

MIN SKAM

Jeg er ikke stolt av dette som jeg forteller. Jeg blir heit omkring ørene av skam over meg selv. Jeg satte mine følelser høyere enn hensynet til vennen min.

For dette handler om følelser som er nedarvet gjennom generasjoner. Alt som er annerledes enn vante mønstre, utfordrer følelsene. Det kjentes farlig å slippe løs dette nye. Tenk om de kom til å kysse hverandre! Jeg forsto ikke at jeg påførte henne skam. Med mine holdninger viste jeg henne så tydelig at homofili er skammelig.

Ellen var heldigvis tålmodig med meg og vi har vandret videre sammen og styrket båndene mellom oss.

SMERTE

For noen år siden skrev vi to et brev til én av biskopene i Den norske kirke. Det ble et langt brev, hvor vi blant annet fortalte vonde historier vi har opplevd og historier folk har

fortalt oss. Vi ville videreformidle "betrodd smerte". At barn går i årevis uten å våge å fortelle sine foreldre at de er homofile. At de forsøker, alt de kan, "å bli som andre". At mange har det så vondt med dette at de alvorlig sysler med mørke tanker om å ta livet sitt.

Vi avsluttet brevet vårt slik: "Vi får ikke til å leve livet godt sammen med våre kjære uten å inkludere våre homofile og deres kjærester / ektefeller. Vi er glade i dem. Vi vil at de skal gjeste våre hjem. Vi vil leve i fellesskap med dem. Vi vil elske dem, besøke dem, feire deres og våre fester sammen – vi vil si med all vår ferd: "Du er god nok – jeg er glad i deg."

Vi skulle selvfølgelig ha plusset på et lite moment til: og vi synes at det er fint om de holder rundt hverandre også.

ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE

Fatmomakke i förändring firade midsommar

Midsommarhelgen inleddes traditionsenligt med dans kring stängen.

Det var i år ett traditionellt midsommarfirande i Fatmomakke. Men förändringar står för dörren. Kyrkstaden är på väg att bli ett kulturreservat.

– Det här är en speciell och världsunik plats, något liknande finns inte någon annanstans. Och vi ska vara stolta över att den fortfarande, 200 år efter inrättandet, lever och nyttjas, säger Jeanette Joelsson, miljömålsantikvarie på länsstyrelsen.

På midsommarafton inleddes helgen med att midsommarstången vid Stinnerbomsbacken kläddes och restes. Gunnel Heligfjäll, ordförande i Fatmomakke sameförening, höll ett välkomsttal och sedan var det dans runt stängen.

Förutom kyrkans program var det lassokastningstävling och Max Mackhé underhöll

med sång på samiska och svenska.

HOPPAS PÅ VÄRLDSARV

– Det är alltid väldigt trevlig att fira midsommar i Fatmomakke, sa Gunnel Heligfjäll. Jag och många med mig hoppas att Fatmomakke inte bara ska bli ett kulturreservat utan också ett världsarv.

2009 föreslog regeringen att de kungliga skrivelserna från 1817 och 1849 om förvärv och nyttjande av kyrkstugor skulle upphävas. Fatmomakkestyrelsen förvaltar för närvarande området och föreskrifterna regleras av länsstyrelsen. Kyrkan och begravningsplatsen skyddas genom kulturminneslagen, men inte kyrkstaden i sin helhet. Därför behövs en annan skyddsform när de kungliga skrivelserna träder ur kraft. Efter förslag från Länsstyrelsen ska Fatmomakke

därför bli ett kulturreservat.

– Men det återstår ännu en hel del arbete innan länsstyrelsen kan bilda ett kulturreservat. Vi måste bland annat upprätta en skötselplan för området och avgränsning av reservatet, berättar Jeanette Joelsson.

ÄGARNA HAR ANSVAR

När Fatmomakke blir kulturreseervat kan länsstyrelsen också driva frågan om att göra platsen till ett världsarv baserat på det samiska kulturarvet. Men Jeanette Joelsson menar att det kan bli svårt:

– Vi har fått signaler från kulturdepartementet att de

inte prioriterar nya svenska världsarv. UNESCO anser att vi har en stor snedfördelning av världsarv i världen, där de västerländska dominerar.

De cirka 80 kåtorna i området är i varierande skick. Trots kulturreseervatsbildning är det i första

hand ägarna som ansvarar för deras skötsel och vård.

– Alla som äger en kåta eller bod i Fatmomakke kan hos länsstyrelsen söka bidrag för byggnadsvård. Fatmomakke är ett högt prioriterat område och ansökningar har stora chanser att bli beviljade.

Gunnel Heligfjäll välkomnade till midsommar i Fatmomakke.

TEXT OCH FOTO:
ANNICA HED

Adjagas mijjen luvnie

Frode Fjellheim, Anne Vada och Kormakeriet.

En kväll att minnas

Första kvällens konsert vid samiska kyrkodagarna var ett uruppförande av ett verk av Frode Fjellheim på mötets tema *Aejlies eatneme! Aejlies baakoe*. Det blev en fantastisk musikupplevelse med fantastiska prestationer. Publiken log, grät och applåderade.

Frode Fjellheim var upphovsman till första kvällens konsert vid samiska kyrkodagarna i Mo i Rana. Han hade skrivit det mesta av musiken – med inslag från traditionsmusik. Några satser hade hämtats från tidigare produktioner av Frode Fjellheim och Anne Vada, vilka också hade bearbetat texterna.

Förutom dem som finns på bild härintill medverkade också Elin Korneliussen, Ida Mouritzen, Øyvind Lunde och sångare från Kormakeriet under ledning av Ragnar Meidell. Ljudtekniker var Ronny Klausen.

SATSADE ALLT

Den som tidigare mött Frode Fjellheim, i till exempel den arktiska mässan *Aejlies gaaltije*, vet hur det

kan låta. Nu var det mycket mer! Det var nästan överjordiskt vackert, trolskt, humoristiskt, allvarligt, poetiskt.

Det går inte att på litet utrymme nämna någon medverkande särskilt. Gruppen som helhet satsade allt och var glada över vad de åstadkom – det smittar av sig.

Instrumenteringen var ibland annorlunda och glatt överraskande: samisk trumma (inte så överraskande men eventuellt utmanande), bockhorn, näverlur ...

Verket kommer väl på skiva?! Köp den! Och visst borde det bli en turné, åtminstone i de nordiska grannlän-derna!

URBAN ENGVALL

Lawra Westerfjell Somby j̄ih Sara Marielle Gaup Beaska murredeminie gosse Raanesne joejkedigan.

Gosse Saemien gærhkoebiejjieh Raanesne, dellie stoere konserte. Adjagasen Lawra j̄ih Sara Marielle ligan orre vuelieh dorjeme.

Gosse Lawra j̄ih Sara Marielle konserten aerebe stoere låavthgåetesne joejkeminie j̄ih mikrofovnide pryöveminie, dellie golme maanah guhkiem, guhkiem dueljesne tjahkan goltelemenie. Idtjigan eejhtegh daejrieh dah dahkoe vualkeme. Sara Marielle tuhtji luste maanah desnie.

FILME ADJAGASEN BÏJRE

Gosse konserte eelki dellie dällem stoere-låavthgåetesne eejseme. Filmen nomme Adjagasen b̄ijre lea ”Firekeepers” / ”Dah mah dällem geehteminie”. Almetj̄h ḡieh Raanese böötin, åadtjoejin dam filmem vuejnedh. Dennie filmesne Lawra j̄ih Sara Marielle soptsestigan guktie dej ietnieḡieligujmie.

Lawran vaajmosne dovne noerh-tesaemien j̄ih jaarjelsaemien ḡiele. Gosse onne lij, dellie ”ḡielegoerehtæjja” eejhtegidie stillie barre

aktem ḡielem utnedh. Gosse Lawra stuerebe sj̄idti, dellie rontesti guktie numhtie sj̄idti. Ojhte vuelie dan b̄ijre sj̄idti: ”Ih goh”. Vuelie jāhta goh baaroe; tjæbpie j̄ih soejmetje, dan mænngan stynkehke j̄ih spaajhtebe. Govloe guktie d̄ihte vuelie vaajmoste b̄aata.

VUELIE SJÆDTA

Sara Marielle orre vueliem dan giesien dorjeme. D̄ihte soptsesti æhtjebe dan væjkele mojhtesh maanabaeleste saarnodh. Sara Marielle muadtam æhtjiebasse ḡaaroeminie. Dellie vueptiesti guktie æhtjeben mojhtesh aelhkebe gelkieh. Luste gosse Sara Marielle soptsesti guktie d̄ihte vuelie sutnjien bööti.

Dah golme maanah aaj vihth desnie j̄ih låapoestalleminie mubpiejgujmie ektine. Dah åadtjoejin Adjagasinie ektine joejkedh. Dagke numhtie orre ”naestieh” sj̄idtieh?

TEEKSTE J̄IH GUVVIE: MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

sert med Adjagas fikk folk anledning til å se filmen ”Firekeepers” som handler om Lawra og Sara Marielle og deres forhold til sine morsmål.

Mojhtesh Gærhkoebiejijste

Gosse göötide Gærhkoebiejijste vualkah, maam mojhtesem
sijhth vaajmosne vöörhkedh?

Tanja Nyjordet, Mo i Rana:
Manne tuhtjem hijven daesnie
årrodh. Manne jijnjem liereme,
joekoen vihkele munnjen gosse
lulviesæmien nyjsenæjja hãalo-
eji. Dïhte soptsesti guktie dovne
Nöörjen staate jïh gærhkoe sæ-
mide irhkeme. Idtjim daejrieh
man nåake lij.

Tanja Nyjordet, Mo i Rana: Det
er fint å være her. Ekstra fint var
å høre det en lulesamisk kvinne
fortalte om hvordan staten og
kirken har ødelagt for samene.

Sindre Stabell Kulø, Bud, Romsda-
lesne: Munnjen hov hijven gosse år-
jelsæmien hearra Bierna Leine Bien-
tie soptsesti. Juktie manne aaj
hearra, jijnjem sæmien teologien
bijre lierim. Manne sijhtem Biernam
garmerdidh. Dïhte dan væjkele buer-
kiestidh jïh vuesiehtidh guktie sæ-
miej vuekieh jïh sæmiej åssjalom-
mesh eatnemen bijre Leah jïh guktie
sæmieh eatnemem vaarjelieh.

Sindre Stabell Kulø, Bud, Romsdal: For meg som teolog, var det fint
å høre foredraget til sørsameprest Bierna Leine Bientie og lære om
samenes tenking om naturen.

John Cesar Johnsen, Harstad/Kara-
sjok: Manne sijhtem vielie almetjïh
edtjin diekie bætedh! Mov mielen
mietie, daate joekoen hijven
"arrangemente"! Manne luste-
stallim gosse bööremes almetjïh
gaavnesjim.

John Cesar Johnsen, Harstad/
Karasjok: Jeg skulle ønske at
mange flere hadde kommet til
et så fint arrangement.

TEEKSTE JÏH GUVVIEH: MEERKE
KRIHKE LEINE BIENTIE

Kunst av hjertet

**"Aajmoste aajmose / Fra
hjerter til hjerte" kalte Hans
Ragnar Mathisen sin
kunstutstilling under
Samiske kirkedager.**

Samiske kirkedager ønsket å ha
en kunstutstilling av Hans Rag-
nar Mathisen. Han tok utford-
ringen og laget en utstilling i
lokalene til Helgeland museum.
Økonomisk støtte fikk
utstillingen fra Troms fyl-

keskommune, Sametinget og
Nordisk sameråd.

Utstillingen åpnet på FN's
internasjonale urfolksdag.
Hans Ragnar ønsket derfor å
stille ut portretter av nagafol-
ket, en urfolksgruppe som har
sin dag 14. august.

– Urfolk sitter med kunnska-
per som trenges mer enn noen
gang. Vi sitter inne med løs-
ninger som kanskje viser seg å
være uunnværlige. Naturens liv,

Nytt språksenter

Det var fullt hus da senter for samisk språk, Gïeleaernie, ble
åpnet i Røyrvik i juni.

FOTO: BERTIL JÖNSSON

Tilstede for å lede åpningen av
sentret var ordfører Arnt
Michelsen og sametingsråd
Ellinor Jåma.

Istedet for å klippe den klas-
siske snoren flettet de et bånd
med de samiske fargene og
Røyrvik kommunes farger, som
et symbol på to kulturer som
knyttes sammen. Båndet ble så
overrakt til senterleder Tove
Mette Jåma Wigdahl, hvorpå
det kom hilsninger og gratula-
sjoner fra blant annet fylkes-
mannen i Nord-Trøndelag,
HINT og Sør-Trøndelag fylkes-
bibliotek.

Etter den offisielle åpninga
fortsatte dagen med kunstne-
riske innslag fra Åaerjelhsæ-
mien teatere, joik og sang, samt
foredrag og paneldebatt.

NY FORVALTNINGSKOMMUNE
Åpningen av det nye språksen-
teret understreker at Røyrvik

kommune fra 1. januar i år ble
innlemmet i forvaltningsområ-
det for samisk språk, noe som
betyr at kommunen nå er
tospråklig.

Kommunen og innbyggerne
har i flere år arbeidet med
mange prosjekter knyttet til
samisk kultur, der språket spesi-
elt har vært i fokus. Sørsamisk
er av UNESCO klassifisert som
et alvorlig truet språk. Det er
altså utfordrende, men uansett
svært viktig å bevare det
samiske språket, noe det nye
senteret vil bidra til i regionen.

Ettersom 2013 er det nasjo-
nale språkåret meddeler Same-
tinget at det da er ekstra glede-
lig å ha gitt støtte til et nytt
språksenter i Røyrvik som
åpnet nettopp i år.

Gïeleaernie har en egen side
på Facebook der aktiviteter og
hendelser blir annonsert.

LINA SOLVOR JÖNSSON

Hans Ragnar
Mathisen
hadde utstilling
under Samiske
kirkedager i
lokalene til
Rana museum.

Korset er et sentralt motiv
også i mange av hans tidligere
arbeider. Hans Ragnar forteller
at han kalte ett av bildene sine
"Yes, the Cross of Christ is
empty now..." Et kors er moti-
vet i et alterskap som var hoved-
verket i utstillingen under
Samiske kirkedager.

Det andre motivet i kunst-
utstillingen "Madonna med bar-
net" vil Daerpies Dierie komme
tilbake til i julenummeret.

TEKST OG FOTO:
BIERNA LEINE BIENTIE

Mayakvinner har fått en sterkere posisjon og lovfestede rettigheter gjennom zapatistenes selvstyreprosjekt.

Urfolk i Mexico feirer

8-10 august feiret Zapatistene i Mexico 10 år med selvstyre. Hundrevis av tilreisende fra Mexico og andre deler av verden hadde tatt turen til delstaten Chiapas for å delta på markeringer i de 5 selvstendige regionene som styres av folkevalgte representanter.

Zapatistene er en grasrotbevegelse som består av urfolk og fattige bønder som blant annet kjemper for verdighet, frihet og demokrati.

Deres kamp ble for alvor synlig for resten av Mexico og verden da de erklærte krig mot den meksikanske stat og gjorde opprør i 1994. Det var en reaksjon på 500 år med undertrykkelse, diskriminering og frarøving av landområder.

ALTERNATIV SAMFUNNSMODELL

Mye har skjedd siden opprøret i 1994. Zapatistene valgte raskt å legge ned våpnene etter ønske fra sivilbefolkningen, men undertrykkelsen og overgrepene fortsatte fra statens side utover 90-tallet.

I 2003, etter flere år med militær undertrykkelse og forhandlinger uten resultater, tok zapatistene avgjørelsen om å opprette 5 autonome regioner der de kunne utøve et

alternativt politisk styresett. Hver region har sitt eget hovedsete som kalles Caracol, eller Sneglehus på norsk. Der sitter ”De gode regjeringene” som består av valgte representanter fra tilhørende lokalsamfunn.

I løpet av en 3-årsperiode er det flere regjeringer som roterer for og unngå maktkonsentrasjon, og det styres etter prinsippet om at det er folket som bestemmer og regjeringen som må adlyde. Viktige avgjørelser blir tatt på folkemøter og baserer seg på konsensus.

”Vi går forsiktig for vi skal langt”, sier zapatistene som ikke har det travelt med å utvikle seg som organisasjon.

Gjennom denne styreformen har de blant annet etablert egne utdannings- og helsesystem. I de fleste zapatistlandsbyer finnes skoler og helsesentre som fungerer uavhengig av staten.

Mayafolkenes språk, verdensbilde og tradisjoner står sentralt i denne prosessen.

FEST I SNEGLEHUSENE

”I følge Den gode regjering, så blir det dans fra og med klokken 10 på kvelden fram til klokken 4 på morgenvisten, er det greit for dere?”, spør konferansieren.

Medlem av ”Den gode regjeringen”. Zapatistene har en streng fotopolitikk og ønsker bare å bli tatt bilder av med sine velkjente finnlandshetter eller røde skjerf.

”Jaaaa!”, ropes det i kor fra salen. En kan se lure smil og høre at det tiskes og viskes spent i krokene – i Sneglehus nr. 5, Roberto Barrios, er festplanene i full gang.

Når zapatistene inviterer til fest, gjør de det til gangs. Alle sneglehusene arrangerte et 3-dagers program med blant annet politiske taler, kulturelle innslag, idrettsturneringer og ikke minst: dans til langt på natt.

FOTO: ELISE HAMARI

Sneglehusene og de autonome regionene fyller 10 år, men det er 20 år siden opprøret i 1994 og nesten 30 år siden zapatistenes frigjøringshær EZLN begynte å organiserer seg i skjul i jungelen. De har mye å feire og mange nasjonale og internasjonale støttespillere å feire sammen med. Zapatistenes ydmyke men sterke kamp er verdenskjent og til inspirasjon for mange.

INVITERER TIL LÆRING

I forbindelse med 10 års jubileet til sneglehusene har zapatistene i tillegg invitert 1 700 deltagere med på det de kaller ”Zapatistenes lille skole”. Med dette ønsker de å vekke interesse og økt respekt for sin kamp blant både meksikanere og andre som ønsker å lære om deres politiske prosjekt.

I 5 dager skal ”elevene” fordeles ut i ulike landsbyer, hvor de skal bo hos zapatistfamilier og få undervisning i tema som autonom regjering, kvinners deltagelse i kampen og motstand.

Zapatistenes prosjekt har alltid vært preget av nye overraskelser og kreative påfunn. Den lille zapatistskolen er det seneste steget på ”veien som blir til mens en går”.

EVA FJELLHEIM

Gie jïh gusnie årroeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Ordförande: Sylvia Sparrok, tel 0647-352 40.

e-post: syllan3@hotmail.com

Handläggare för samiska frågor: Kaisa Huuva, Svenska kyrkan,

751 70 Uppsala, tel 018-16 95 00,

e-post kaisa.huuva@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift

Kontakt: Gabrielle Jacobsson, Samiskt resurs- och utvecklingscentrum i Härnösands stift, Byevägen 7, 830 04 Mörsil,

tel. 076-119 19 48, e-post gabrielle.jacobsson@svenskakyrkan.se.

Samiska krisnätverket

tel: 063-10 12 30 fredagar och söndagar mellan

klockan 20 och 24.

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Tore Johnsen, postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, telef 23 08 12 00, e-post: tore.johnsen@kirken.no.

Leder: Anne Dalheim

Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:

Linn Ellen Bientie Sivertsen

Saemien åålmegeeraerie SÅR/

Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no

epost: monica.kappfjell@kirken.no

Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no

medlemmer: Oddvin Leine Bientie, Nils Tonny Bransfjell,

May Jönsson og prest Bierna Leine Bientie

Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmegen beajjetje åejvie /

daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, telef 993 49 477,

Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid

e-post: monica.kappfjell@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Bierna Leine Bientie

Heggvollan, 7760 Snåsa, telef. 74 15 11 55, mobil 950 54 490,

e-post: prest@samiskmenighet.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil: 994 88 827,

e-post: diakon@samiskmenighet.no

Leder trosopplæring: Toamma Bientie

Kirkebakken 6, 8614 Mo i Rana,

mobil 993 72 128, e-post: toamma.bientie@kirken.no

Svenska kyrkan stärker det flerspråkiga arbetet med barn och unga

Svenska kyrkans satsning på flerspråkig kyrka under 2013-2015 har särskilt fokus på att utveckla det flerspråkiga arbetet bland barn och unga som talar finska, samiska, meänkieli och svenskt teckenspråk.

Insatserna syftar till att främja barns och ungdomars andliga utveckling, stärka deras minoritets- och urfolksidentitet och främja användning av minoritetsspråken.

Fler samiska texter finns på

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift

(klicka på Flerspråkig kyrka)

www.svenskakyrkan.se

(klicka på Kyrka och samhälle, Flerspråkig kyrka)

www.samiskmenighet.no

Daerpies Dierie

Sydsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkoblاد

Adress: Heggvollan, N-7760 Snåsa, Norge

Telefon: 0047 74 15 11 55, mobil 0047 950 54 490,

e-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktör och ansvarlig utgivare:

Bierna Leine Bientie, adress ovan.

Svensk samordnare: Urban Engvall,

Brån 101, 870 32 Ullånger, tel 070-344 08 82,

E-post: urban.engvall@svenskakyrkan.se

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Prenumeration under 2013: 140 kronor.

Avgiften betalas när faktura kommer.

Adressändring och prenumeration

Prenumerations- och adressfrågor hanteras av

tidningens distributör Nordic Gateway,

e-post: produktion@nordic-gateway.se

Grafisk form & repro:

Berling Press AB.

Tryck: V-TAB, Örebro.

Texter och bilder till nummer 4 2013 av Daerpies Dierie skickas senast 30 oktober till urban.engvall@svenskakyrkan.se

Åssjalommesh

FOTO: URBAN ENGVALL

Kvällsandakt vid samiska kyrkodagarna:

Guds lavvo iblant oss

Og Ordet ble menneske og tok bolig iblant oss, og vi så hans herlighet, en herlighet som den enbårne Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet (Joh 1, 14)

Tema for samiske kirkedager er Hellig Ord, Hellig jord. Dagens tekst forteller at Ordet ble menneske. Gud ble kjøtt og blod i vår verden. Gud ble en av oss. Dette budskapet er et gledens budskap, men slik har det ikke alltid blitt formidlet til samene.

Det er spesielt å være samlet i akkurat denne kirken, Mo kirke. Høsten 1723 sto kirken ferdig etter initiativ fra Thomas von Westen som omtales som samenes apostel. Han etablerte både kirke og sameskole her på Mo som var et

sentralt samisk bosettingsområde. Kirka ble bygd for å kristne samene som bodde her.

Westens misjonsvirksomhet fikk nedslag her på Mo og i flere andre samiske områder. Både på godt og vondt. Han ivret for at det Hellige Ord skulle komme til samene i deres egen språkdrakt. Samtidig vet vi at denne misjonsperioden også medførte en demonisering og fordømmelse av samiske tradisjoner. Det nære forholdet til jorden ble heller ikke forstått. På von Westens mange reiser i området, ble blant annet runebommene samlet inn og senere brent.

Johannesteksten forteller at Ordet ble menneske, som fra grunnsteksten kan oversettes med at Gud

slo opp sitt telt iblant oss. Ja, sin lavvo. Jesus kom inn i vår verden og inn i våre kår, Sápmi inkludert. Møtet med Kristus er og skal være et møte full av nåde og sannhet. Kristus er nåde og sannhet. Et Hellig Ord fra Gud skal kunne frigjøre, gi mot, kraft og glede.

Misjonsvirksomheten blant samene må nok for mange ha opplevdes som et møte med en Gud som reiv ned lavvoen og brakk teltstengene dit han kom. Men Jesus kommer til oss, ikke som en ukjent, men en som kjenner situasjonene våre, gledene, sorgene, sårene og lengslene. Jesus var en som selv ble fordømt. Han kjente på kroppen hva det innebar. Det sendte han til slutt til korset.

Jesus seiret over døden og dødskreftene. Fordømmelsen ble ikke siste ord om Jesus. I Kristus reises vi opp, bort fra fordømmelse og ødeleggelse. Vi kan stå oppreist i møte med en Gud som nettopp gjes-ter oss der vi er med sin nådige kjærlighet. Alt forsonte Kristus med seg selv, jorda og alt som fyller den.

Han inviterer oss inn i sin store lavvo, hvor vi kan søke ly og hvile, spise og drikke, hente kraft og mot og få en ny start. Og hvor vi kan få et sant møte både med oss selv og med Gud, fordi Kristus er nåde og sannhet. Med dette som utgangspunkt, kan vi også møte hverandre, ja alt rundt oss, med Guds nådige blikk.

LINE M. SKUM

Ramona Kappfjell Sørfjell (Brønnøysund), Vanja Tørresdal (Prahke/Brekken) jìh Inga Emelie Joma (Stallvika).

Luste skylleme-maanide

Saemien Àålmege daan jaepien aaj skyllemasse byöri. Golme skylleme-maanah mearoen lîhke abpe våhkoem orreme jìh dellie skylleme Raanesne.

Dah skylleme-maanah golmen aejkien gaavnesjin. Voestes aejkien dæjmetje tjaktjen Raanesne. Saemien àålmege sījhti skylleme-maanah edtjieh abpe jaarjel-dajvesne àahpenidh. Dan àvteste noerhtene Raanesne voestegh, dan mænngan Levan-gerisnie jìh gåalmeden aejkien Snåasesne. Dellie minngemes aejkien aaj vihth noerhtene Helgelaantesne.

NOERE "MINILEDERE"
Dan jaepien Saemien àålmege sījhti noere almetjh mah bāara-sābpoe skylleme-maanijste, edt-

jieh skylleme-maanajgujmie ektine årrodh. Dellie numhtie noerh fierhten aejkien meatan gosse skylleme-maanah tjā-anghkenin. Sveerjen gærhkosne gellie jaepieh numhtie dorjeme.
– Luste gosse åadtjoejimh noere "miniledere" ektine årrodh, dah golme nījth jieh-tieh.

VÅHKOEM EKTESNE
Abpe våhkoem skyllemassen aerebi, dellie Bunesesne årroejin. Bunese joekoen tjaebpies sījje, mearoen lîhke. Akten biejjien vînhtsine vöölkin ohtje faalam

vuartasjidh. Dovne saelhtesne jìh stoerelihtesne laavkoejin, stååke-din jìh murriedin.

Fierhten biejjien skylleme-ööhpehtimmesne. Dellie sopt-sestin guktie Jupmele mijjen eat-nemem sjugniedamme jìh guktie saemieh eatnemem vaarjeliel. Dellie badth hijven voessem tsagkedh, bæjjese vaaran mīn-nedh. Gaajhkesh aavoedin gosse maaje vööjnin, soptsestallin guktie mijjen eatneme aejlies!

TEEKSTE JÌH GUVVIE: MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Årets konfirmanter har vært sammen på tre samlinger fordelt på ulike steder i det sørsamiske området. I år har det vært med ungdomsledere på alle samlingene. I august har de vært på en ukes leir på Helgelandskysten. Konfirmantundervisningen var flettet sammen med utflukter, lek og opplevelser. Samlingen ble avsluttet med konfirmasjonsgudstjeneste i Mo i Rana.
Se mer på side: 7